

ВІДГУК

офіційного опонента – доктора юридичних наук, професора Бараненка Дмитра Володимировича – на дисертацію Серикова Сергія Сергійовича «Адміністративно-правовий механізм підтримки підприємницької діяльності в Україні», подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Світовий досвід свідчить про те, що підприємницька діяльність є рушійною силою для розвитку будь-якої сучасної, економічно розвиненої та соціальної держави. Зазначене в тому числі пояснюється тим, що підприємництво сприяє підвищенню рівня інновацій у країні, оскільки воно виступає осередком виникнення нових ідей для ведення бізнесу та впровадження новітніх технологій. Саме підприємці, переважно, є ініціаторами впровадження сучасних підходів до ведення бізнесу, створюють нові продукти та послуги, що дозволяє країні бути більш конкурентоспроможною на міжнародному ринку. Окрім того, підприємницька діяльність допомагає вирішувати соціальні проблеми, зокрема шляхом створення нових робочих місць, а також розвитку соціального підприємництва, яке орієнтоване на підтримку вразливих груп населення та вирішення важливих суспільних завдань. В умовах децентралізації підприємницька діяльність відіграє важливу роль для регіонального розвитку. Успішні підприємства у невеликих містах і селах стимулюють місцеву економіку, сприяють покращенню інфраструктури та підвищують якість життя населення. З огляду на зазначене вище, цілком справедливим буде говорити про те, що стимулювання розвитку підприємницької діяльності, підтримка малого бізнесу та створення належних умов господарювання є одними з першочергових завдань економічної політики держави. Таким чином, не викликає сумніву, що тема дисертаційного дослідження Серикова Сергія Сергійовича є актуальною та такою, що здатна вирішити низку теоретичних та практичних проблем у зазначеній сфері.

Виходячи з актуальності теми дисертаційного дослідження, автором досить точно визначено об'єкт і предмет дослідження. Чітко визначено його мету, для успішного досягнення якої було правильно окреслено низку задач, серед яких: удосконалити визначення поняття підприємницької діяльності та розкрити його значення для соціально-економічного розвитку країни; з'ясувати сутність і роль підтримки підприємницької діяльності в сучасних умовах; схарактеризувати правові засади підтримки підприємницької діяльності в Україні та встановити місце серед них норм адміністративної галузі права; визначити поняття та структуру адміністративно-правового механізму підтримки підприємницької діяльності в Україні; окреслити систему суб'єктів забезпечення підтримки підприємницької діяльності в Україні та розкрити особливості їх правового статусу; виділити гарантії підтримки підприємницької діяльності в Україні; встановити адміністративно-правові форми й методи підтримки підприємницької діяльності в Україні; узагальнити зарубіжний досвід підтримки підприємницької діяльності та опрацювати можливості його адаптації до українських реалій; запропонувати шляхи вдосконалення організаційних і правових засад підтримки підприємницької діяльності в Україні.

Високий ступінь обґрунтованості результатів дослідження зумовлено досить раціональною та внутрішньо узгодженою структурою дисертаційної роботи. Загальна структура роботи в цілому є логічною, послідовною, раціональною, обґрунтованою предметом, метою та завданнями дослідження. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, поділених на дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

Узагальнений в роботі теоретичний та нормативний матеріал аналізується з використанням виваженого методологічного апарату, який включає як загальнонаукові, так і конкретні наукові методи пізнання, зокрема: діалектичний, логіко-семантичний, порівняльно-правовий, соціологічний, системно-структурний, метод моделювання та інші методи пізнання. Загалом, методи дослідження є цілком сучасними й

обґрунтованими, що стало запорукою успішного вирішення поставлених дисертантом завдань.

Високий ступінь вірогідності і наукової обґрунтованості результатів виконаного дослідження забезпечено використанням значного обсягу літературних джерел, нормативних актів, зокрема, Конституції України, міжнародно-правових актів, законів України, актів Президента та Кабінету Міністрів України, нормативно-правових актів міністерств, інших центральних органів виконавчої влади.

Загалом, дисертація, яка виконана у формі спеціально підготовленого рукопису, й автореферат, який відображає найбільш суттєві та принципові положення дисертації, становлять цілісне й професійно оформлене дослідження широкого кола взаємопов'язаних наукових проблем щодо визначення сутності, значення, практичної реалізації та подальших перспектив удосконалення адміністративно-правового механізму підтримки підприємницької діяльності в Україні.

Наукова новизна отриманих результатів визначена тим, що дисертаційне дослідження є однією з перших спроб після початку повномасштабного вторгнення комплексно, на монографічному рівні з'ясувати сутність, зміст та особливості адміністративно-правового механізму підтримки підприємницької діяльності в Україні, на основі чого розробити пропозиції та рекомендації, спрямовані на вдосконалення адміністративного законодавства в цій сфері (с.21).

На особливу увагу, заслуговують наступні положення, висновки, рекомендації та пропозиції, що викладені в дисертації, які найбільш наочно демонструють її наукову новизну, теоретичну та практичну значущість:

- вперше обґрунтовано авторський підхід до класифікації адміністративно-правових форм підтримки підприємницької діяльності в Україні, які запропоновано поділити на три групи: 1) нормативно-правові (нормотворчість, правозастосування, правореалізація, укладання адміністративних договорів; видання індивідуальних нормативних актів);

2) організаційно-управлінські (надання консультацій; прийняття управлінських рішень; взаємодія та координація спеціально уповноважених суб'єктів); 3) економічні (надання податкових пільг, видача пільгових кредитів; надання грантів тощо) (с.22);

- вдосконалено класифікацію гарантій підтримки підприємницької діяльності в Україні, які запропоновано поділити на дві групи з урахуванням таких критеріїв: 1) за часом реалізації – загальні та спеціальні; 2) за сферою застосування – нормативні, інституційні, фінансові, правозахисні (с.23);

- дістало подальшого розвитку узагальнення недоліків правових засад підтримки підприємницької діяльності в Україні, які обумовлені: по-перше, військовою агресією з боку російської федерації, яка створила додаткові виклики як безпосередньо до суб'єктів підприємницької діяльності, так і для українського законодавця, який був вимушений оперативно реагувати на нові виклики; по-друге, непослідовністю та хаотичністю дій законодавця щодо внесення змін і доповнень до чинного законодавства, що створює правову нестабільність для бізнесу; по-третє, складністю процедур і надмірною бюрократією в процесі отримання підтримки; по-четверте, високим рівнем корупції; по-п'яте, більшість програм, які були запроваджені для підтримки підприємництва в Україні, зокрема в умовах воєнного стану, не мали чіткої стратегії реалізації; по-шосте, наразі українське законодавство не забезпечує належної підтримки для розвитку інноваційних і високотехнологічних підприємств тощо (с.23-24);

- зроблено висновок про те, що при визначенні підприємницької діяльності, як фактору соціально-економічного розвитку, доцільно характеризувати її як економічну діяльність, що є об'єктом правового регулювання. А відтак, вказане поняття доцільно розглядати як ініціативну, самостійну, здійснювану на власний ризик діяльність зареєстрованих у встановленому порядку суб'єктів, що на основі чинного законодавства проводять незаборонену господарську діяльність, спрямовану на отримання прибутку, та реалізація якої має соціально-економічні наслідки для держави

та суспільства (с.40);

- обґрунтовано висновок відповідно до якого роль підтримки з боку держави та органів місцевого самоврядування проявляється не в детальному врегулюванні всіх аспектів підприємницької діяльності, що є властивим для антидемократичних не ринкових систем, а в допомозі, сприянні в реалізації ініціативної та самостійної ризикової діяльності з мінімізацією факторів, що впливають чи можуть негативно вплинути на неї. Підтримка має бути динамічною та адекватно гнучкою до змін, що мають місце в суспільному, економічному та політичному житті та впливають на умови здійснення підприємницької діяльності (с.56);

- акцентовано увагу, що гарантії виступають забезпечуючим елементом механізму підтримки підприємницької діяльності. Їх можна охарактеризувати як систему зобов'язань з боку уповноважених суб'єктів щодо реалізації засобів, що спрямовані на створення правових, соціальних, економічних, політичних, умов для сталого розвитку підприємницької діяльності на засадах рівності та свободи, а також зменшення впливу негативних чинників, що мають глобальний або місцевий характер (с. 121);

- з'ясовано, що адміністративно-правовий механізм підтримки підприємницької діяльності в Україні – це сукупність визначених нормами адміністративної галузі права елементів, які встановлюються державою та в своїй єдності спрямовані на створення сприятливих правових, організаційних, економічних та інших умов для здійснення підприємництва в Україні, а також її захист та розвиток. До ключових елементів даного адміністративно-правового механізму віднесено: адміністративно-правові норми; нормативно-правовий акт; адміністративні правовідносини; юридичні факти; адміністративні процедури; інструменти підтримки (с.138);

- наголошено, що метод переконання в контексті підтримки підприємницької діяльності спрямований на підвищення рівня правової свідомості підприємців і формування у них розуміння, що державні регулятивні та інші заходи не є перешкодою для бізнесу, а, навпаки,

допомагають забезпечити рівні умови для всіх суб'єктів ринку, підвищують якість послуг і товарів та захищають від недобросовісної конкуренції. Переконання дає змогу державі впливати на свідомість підприємців без застосування примусових заходів, що особливо важливо для розвитку малого і середнього бізнесу, який може не мати ресурсів для складних юридичних консультацій чи опору адміністративному тиску (с.146);

- зауважено, що на сьогодні сформувалися досить ефективні підходи до забезпечення ефективного функціонування та підтримки суб'єктів підприємницької діяльності. Виокремлено такі позитивні аспекти, які може використати український законодавець: по-перше, багато країн успішно впровадили онлайн реєстрацію підприємств, скоротили кількість необхідних документів, зменшили терміни реєстрації та отримання дозволів на ведення певних видів господарської діяльності; по-друге, у переважній більшості держав підтримка підприємництва реалізується низкою суб'єктів, які можуть бути як державними, так і недержавними; по-третє, державні програми пільгового кредитування, гранти, венчурні фонди, гарантії за кредитами – це лише деякі з інструментів фінансової підтримки підприємців; по-четверте, цікавим є підхід Німеччини, який передбачає децентралізацію системи підтримки бізнесу, що реалізується в межах окремих регіонів, що дає змогу територіальним органам державної влади самостійно визначати засоби для розвитку підприємництва, а також задовольнити потреби конкретного регіону; по-п'яте, активне створення бізнес-інкубаторів, які надають підприємцям офісні приміщення, доступ до мережі контактів, менторство та інші ресурси; по-шосте, необхідним є застосування німецького досвіду щодо підтримки інноваційних підприємств через програми фінансування досліджень і розробок, що особливо актуально для стартапів у сфері високих технологій (с.193).

В дисертації сформульовано й інші цікаві та корисні положення і висновки.

Однак, як і при дослідженні будь-якої складної та нової теоретичної

проблеми, в зазначеному дисертаційному дослідженні міститься чимало спірних, неузгоджених і не зовсім обґрунтованих положень, які можуть стати підґрунтям подальшої наукової дискусії та напрямами подальшої розробки даної проблеми. До них варто віднести:

1) Так, не зовсім зрозуміло навіщо дисертант у науковій новизні вказує, що в роботі дістало подальшого обґрунтування «узагальнення недоліків правових засад підтримки підприємницької діяльності в Україні» (с.23–24), адже метою роботи є **вдосконалення механізму підтримки підприємницької діяльності в Україні, тож і в новизні варто вести мову про те, як слід вирішити окреслені здобувачем проблеми.**

2) Аналізуючи значення підприємницької діяльності для соціально-економічного розвитку країни, автор наголошує на політичному значенні підприємницької діяльності, яке полягає у зниженні «рівня соціальної напруги; посиленні ролі середнього класу в прийнятті важливих державних рішень; можливості лобіювання інтересів великих підприємств на основі спонсорювання політичних рухів та партій» (с.41). На моє переконання, таке твердження є дещо некоректним, адже лобіювання інтересів великих підприємств призводить до порушення антимонопольного законодавства, неможливості нормальної конкуренції менших підприємств, тощо.

3) Розглядаючи правові засади підтримки підприємницької діяльності в Україні та встановлюючи місце серед них норм адміністративної галузі права (підрозділ 1.3), автор наводить широкий перелік нормативно-правових актів різної юридичної сили, які в сучасних умовах регулюють особливості підтримки підприємницької діяльності. Однак, автор не достанько критично аналізує відповідні нормативно-правові акти, не акцентує уваги на їх недоліках та проблемних моментах.

4) Автор справедливо наголошує, що «норми адміністративного права в рамках підтримки підприємництва забезпечують баланс між захистом інтересів держави та суспільства і стимулюванням розвитку бізнесу» (с.138). Із зазначеним твердженням важко не погодитись. Однак, на нашу думку,

здобувачу варто було хоча б тезисно окреслити: яким саме чином норми адміністративного права забезпечують баланс між захистом інтересів держави та суспільства, а також стимулюванням розвитку бізнесу.

5) У розділі 3 дисертаційного дослідження здобувачу варто було виокремити окремий підрозділ, який необхідно було присвятити аналізу особливостей вдосконалення механізму підтримки підприємницької діяльності в Україні в умовах правового режиму воєнного стану.

Разом із тим, зазначені зауваження носять дискусійних характер і не впливають на загальну позитивну оцінку виконаної Сериковим С.С дисертаційної роботи та не знижують її достатній науково-теоретичний рівень й практичну значущість.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в тому, що вони можуть бути використані у: науково-дослідній роботі; правотворчості; освітньому процесі та практичній діяльності. Використання під час роботи над дисертацією широкої нормативної, науково-теоретичної бази, законодавства України, у тому числі зарубіжного та статистичних даних, підтверджує висновок про достатню обґрунтованість та достовірність отриманих результатів.

Ознак фабрикацій, фальсифікацій та порушення академічної доброчесності в роботі не виявлено. Зміст автореферату відповідає змісту дисертації і відображає основні положення та результати дослідження. Дисертацію й автореферат оформлено відповідно до встановлених вимог

В цілому, дисертація є завершеною науково-дослідною роботою, котра містить вирішення наукового завдання, яке полягає в тому, щоб з'ясувати сутність та особливості адміністративно-правового механізму підтримки підприємницької діяльності в Україні, на основі чого розробити науково обґрунтовані пропозиції та рекомендації, спрямовані на вдосконалення адміністративного законодавства, норми якого спрямовані на забезпечення функціонування та реалізацію відповідного механізму. Основні результати дисертації досить повно викладені в наукових статтях та тезах наукових

повідомлень.

Наведене дозволяє зробити висновок, що дисертаційне дослідження «Адміністративно-правовий механізм підтримки підприємницької діяльності в Україні» виконане на належному науково-теоретичному рівні, є завершеною працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що вирішують конкретне наукове завдання, яке має суттєве значення для науки адміністративного права, тобто за своєю актуальністю, новизною постановки та вирішенням досліджених проблем, теоретичним рівнем і практичною корисністю, достовірністю й обґрунтованістю одержаних результатів повністю відповідає вимогам Порядку присудження наукових ступенів, а її автор – Сериков Сергій Сергійович – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

ОФІЦІЙНИЙ ОПОНЕНТ

Завідувач кафедри
теорії та історії держави і права
Національного університету
кораблебудування ім. адмірала Макарова
доктор юридичних наук, професор



Дмитро БАРАНЕНКО

Підпис <i>Д. Бараненко</i> засвідчую
начальник <i>Жураєв</i>
відділу кадрів <i>Зубарев</i>
“ ”

